

The research-teaching nexus in the humanities. Variations among academics

Academisch proefschrift Universiteit Leiden
Leiden: Mosterd & Van Onderen, 2009,
191 pagina's
ISBN 978-94-90383-02-2
G. Visser-Wijnveen

The research-teaching nexus in the sciences. Scientific research dispositions and teaching practice

Academisch proefschrift Universiteit Leiden
Leiden: Mosterd & Van Onderen, 2009,
191 pagina's
ISBN 978-94-90383-01-5
R. van der Rijst

Een beetje ongewoon, worden in deze bespreking twee proefschriften besproken. Dit heeft zowel inhoudelijke als formele redenen. Inhoudelijk behandelen beide proefschriften hetzelfde thema, met name de relatie tussen onderwijs en onderzoek (de *nexus*). Formeel zijn ze beide gebaseerd op onderzoeksgegevens verzameld aan de Universiteit Leiden en zijn beide proefschriften op dezelfde plaats en op dezelfde dag verdedigd. Naast duidelijke gelijkenissen zijn er ook verschillen. Het ene proefschrift richt zich op de Faculteit der Geesteswetenschappen, het andere op de Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen. Daarnaast verschillen de gestelde onderzoeksvragen en -aanpakken. Na een korte beschrijving van de vragen uit de studies uit elk proefschrift en een korte introductie in het onderzoeksveld, belichten we vijf aspecten die in beide onderzoeken voorkomen.

Het proefschrift van Visser-Wijnveen bestaat uit twee studies (beschreven in vijf hoofdstukken). In de eerste studie werden 30 wetenschappers van de faculteit der Geesteswetenschappen geïnterviewd over hun opvattingen over onderzoek, kennis en onderwijs en over hun ideaalbeelden inzake de relatie tussen onderwijs en onderzoek. Hierbij werd eerst de relatie tussen de opvattingen over

onderzoek, kennis en onderwijs nagegaan. Daarna werd onderzocht of er verschillende types ideaalbeelden over de *nexus* kunnen worden geïdentificeerd. Tot slot werd de invloed van (sub)discipline op de verschillende onderzochte opvattingen bestudeerd.

In de tweede studie werden 12 wetenschappers gedurende een semester gevolgd. Er werd gekeken naar hun onderwijspraktijk en hun opvattingen over de relatie tussen onderwijs en onderzoek. In de eerste plaats werd de wijze waarop docenten onderzoek in hun onderwijs binnenbrengen in kaart gebracht, samen met hun bedoelingen hierbij. Dit alles werd gekoppeld aan de ervaringen van studenten. Vervolgens werd nagegaan hoe de opvattingen van docenten over de *nexus* evolueerden door de tijd heen.

Het proefschrift van Van der Rijst telt vier studies. In de eerste studie werden opvattingen van docenten over een onderzoekende houding onderzocht door middel van interviews. Dit werd gevolgd door een tweede studie waarin drie verschillende onderzoeksmethodes om die opvattingen over een onderzoekende houding na te gaan, werden vergeleken. In een derde studie werd de onderwijspraktijk van 12 docenten onderzocht aan de hand van verschillende parameters (taalgebruik, gehanteerde werkvorm en onderwijsaanpak). Tevens werd de overeenstemming tussen deze parameters nagegaan. In een laatste studie werd de relatie onderzocht tussen onderwijsintenties van de docenten over hun onderwijspraktijk en percepties van de studenten over die onderwijspraktijk.

De relatie tussen onderwijs en onderzoek (of *teaching-research nexus*) beroert de gemeederen in het hoger onderwijs. Het is een thema dat raakt aan de kern van de universiteit. En ook in de Nederlandse hbo's of Vlaamse hogescholen is het een belangrijk thema, zeker sinds de Bologna-verklaring. Correlatieonderzoek toont aan dat er slechts een kleine (zij het significante) correlatie bestaat tussen onderzoeksoutput en onderwijskwaliteit (Hattie & Marsh, 1996). Kwalitatief

onderzoek wijst uit dat beleidsverantwoordelijke, docenten en studenten overtuigd zijn van een positieve relatie tussen onderzoek en onderwijs. Meer specifiek geloven ze dat onderzoek een positief effect heeft op het onderwijs, op het leren van studenten. Onderzoek kan dat effect hebben, omwille van de onderzoeksactiviteit van de docent en/of omdat studenten in contact komen met onderzoek in het onderwijs.

Beide proefschriften belichten de meervoudige betekenissen van onderzoek, onderzoeksintegratie en onderwijs. Dit is een belangrijke bijdrage aan het onderzoeksdomein van de *teaching-research nexus*, dat wordt gekenmerkt (of geplaagd) door conceptuele onduidelijkheden. Zo wordt *onderzoek* of *onderwijs* zelden gedefinieerd, of gaan er in dezelfde studie onder hetzelfde begrip, verschillende betekenissen schuil. Dit wordt treffend geïllustreerd in de eerste studie van Van der Rijst waaruit blijkt dat academici verschillende zwaartepunten leggen in wat zij beschrijven als een onderzoekende houding. Dit impliceert dat mensen misschien wel dezelfde woorden gebruiken maar daarom nog niet noodzakelijk over hetzelfde spreken. De eerste deelstudie van Visser-Wijnveen maakt duidelijk, dat docenten heel uiteenlopende invullingen geven aan de noties onderzoek, onderwijs en kennis, dat ideaalbeelden over de *teaching-research nexus* sterk verschillen, en dat deze noties ook onderling samenhangen. Eerder onderzoek onderzocht wel concepties over onderzoek of onderwijs afzonderlijk, maar de koppeling tussen de verschillende concepties bleef tot nu toe onderbelicht.

Beide onderzoekers schuiven geen voorkeur naar voren voor een bepaalde invulling van een onderzoekende houding of voor een bepaalde manier om de *nexus* te realiseren. Toch zijn de onderzoeken in beide proefschriften niet vrijblijvend en worden standpunten ingenomen. Door beide proefschriften heen, en dus wellicht ook tijdens de contacten met de wetenschappers, komt bijvoorbeeld duidelijk naar voren, dat de onderzoekers zelf het ontwikkelen van een onderzoekende houding een waardevolle betrachtiging vinden en dat ze de *nexus* op zich waardevol achten. In welke mate en hoe deze

positieve stellingname de respondenten heeft gestuurd in hun antwoordgedrag is onduidelijk.

Ook de *nexus* wordt specifiek ingevuld. Wanneer Visser-Wijnveen spreekt over “het versterken van de *nexus*”, dan heeft ze een specifieke, functionalistische, invulling voor ogen. Ze vraagt zich met name af hoe onderzoek, ten voordele van het leren van de student, sterker in het onderwijs naar voren kan komen. Dit blijkt zowel uit de tweede studie waarin wetenschappers trachten om de band met onderzoek in hun cursussen te versterken (of nog het “realiseren van onderzoeksintensieve onderwijsomgevingen”) als uit de bijvragen van de eerste studie, die allemaal uitgaan van een onderwijssituatie (“*What kinds of students do you have? What activities are undertaken by your students?*”). De invulling had ook de andere richting op kunnen gaan, door te onderzoeken hoe onderwijs idealiter kan worden georganiseerd, zodat het onderzoek van de docent er maximaal voordeel uit zou halen; of nog, hoe onderwijs ten dienste kan staan van onderzoek.

De twee proefschriften combineren gevestigde onderzoeksmethoden met interessante onbekendere technieken, zoals de *Q-sort* methode in de tweede studie van Visser-Wijnveen of de discoursanalyse van Van der Rijst. Tevens is er binnen de traditionele methodes een verfrissende aanpak, Visser-Wijnveen maakt gebruik van projectietechnieken zoals metaforen of het schetsen van een ideale situatie in verband met de *teaching-research nexus*. Bovendien leveren de verschillende methodes data op die aan elkaar kunnen worden gekoppeld. De vergelijking tussen concepties en intenties van docenten, hun feitelijke gedrag en de ervaring van studenten levert waardevolle inzichten op en maakt duidelijk dat er geen één op één relatie is tussen concepties, intenties, gedragingen van docenten en ervaringen van studenten. Zo blijkt bijvoorbeeld dat wat studenten aangeven geleerd te hebben, meer is dan wat docenten aangeven dat zij nastreven.

Hoewel beide proefschriften hetzelfde inhoudelijke thema onderzoeken, is de opbouw sterk uiteenlopend. Waar het onderzoek van Visser-Wijnveen een opbouwende onderzoekslijn heeft, toont het proefschrift van Van

der Rijst veeleer een gamma van perspectieven om de *nexus* te onderzoeken.

De opbouwende onderzoekslijn bij Visser-Wijnveen blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat ze in de tweede studie een analyseschema voor de onderwijsomgeving gebruikt dat gebaseerd is op de bevindingen uit de eerste studie.

De verschillende perspectieven in Van der Rijsts proefschrift bieden een palet aan bevindingen, die spijtig genoeg niet aan elkaar worden gerelateerd. De dataverzameling maakt dit vermoedelijk wel mogelijk. Zowel in de derde als in de vierde studie worden aspecten uit de onderwijspraktijk van docenten onderzocht (in de derde studie is dat taalgebruik, gehanteerde werkvorm en onderwijsaanpak; in de vierde studie is dat de manier van onderzoeksintegratie en onderwijsdoelen). In beide studies zijn de data geanonimiseerd maar dezelfde fictieve namen komen terug. Dit doet vermoeden dat het om dezelfde docenten gaat. Het is dan ook uitkijken naar een vervolgpublishing, waarin bijvoorbeeld de verschillende parameters voor de onderwijspraktijk met elkaar in verband worden gebracht of waarin de relatie tussen taalgebruik van docenten en de percepties van studenten over hun leeromgeving wordt geanalyseerd.

Beide onderzoekers onderzochten de relatie tussen de intenties van docenten en de percepties van studenten over het genoten onderwijs. Beide onderzoekers deden dat op meerdere manieren met deels verschillende instrumenten. De intenties van docenten worden bij Van der Rijst gemeten door in het begin van het semester aan docenten te vragen, hoe ze onderzoek in hun onderwijs willen integreren en wat ze daarbij betrachten. Dit wordt geanalyseerd vanuit twee perspectieven: aard van de *nexus* (volgens het schema van Healey (2005)) en doelen in verband met het nastreven van een wetenschappelijke onderzoekende houding (aspecten die in zijn eerste onderzoek waren gevonden). Bij Visser-Wijnveen worden aan het begin van het semester de uitgeschreven doelen van de cursus en beschrijvingen per les opgevraagd. Dit wordt aangevuld met wekelijkse logboeken van docenten en met interviews en minstens één klasobservatie per docent. Deze data

worden geanalyseerd volgens 1) oriëntatie, 2) aanpak en 3) curriculum (aspecten die in het eerste onderzoek waren onderscheiden).

De studenten worden bij Van der Rijst bevroegd aan de hand van een vragenlijst met 8 schalen (gerelateerd aan Neumans (1992) onderscheid tussen *tangible* en *intangible* aspecten van de *nexus*). Visser-Wijnveen bevroegt studenten via focusgroepen, over de twee belangrijkste zaken die ze in de cursus geleerd hebben. Deze worden geordend volgens dezelfde manier als 'oriëntatie' bij docenten. De studenten worden tevens bevroegd met dezelfde vragenlijst als de studenten van Van der Rijst. De vragenlijst wordt bij Visser-Wijnveen beschouwd als een manier om de informatie uit de focusgroepen te valideren.

Omdat in beide studies gelijkaardige zaken worden onderzocht, lijkt het ons waardevol om ook hier de data aan elkaar te koppelen. We hebben dan ook hoge verwachtingen voor een gezamenlijke publicatie waarin de data van beide onderzoeken met elkaar in verband worden gebracht, zodat het particuliere van de eigen faculteit wordt overstegen en zodat de gehanteerde methodes bijkomend worden gevalideerd.

Zoals het een proefschrift betaamt, wordt een aantal suggesties ter verbetering van het beleid en van de onderwijspraktijk gegeven. De auteurs suggereren om studenten te confronteren met een diversiteit aan onderzoek en onderzoekers en pleiten ervoor docenten bewust te maken van de verschillende aspecten van een onderzoekende houding om studenten gericht te kunnen ondersteunen bij het doen van onderzoek. Het is nu uitkijken naar onderzoek waarin de effectiviteit van deze suggesties wordt getest.

Literatuur

- Hattie, J., & Marsh, H. W. (1996). The relationship between research and teaching: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 66, 507-542.
- Healey, M. (2005). Linking research and teaching: Exploring disciplinary spaces and the role of inquiry-based learning. In R. Barnett (Ed.), *Reshaping the university. New relations between research, scholarship and teaching*

(pp. 67-78). Berkshire, UK: Open University Press.

Neumann, R. (1992). Perceptions of the teaching-research nexus: A framework for analysis. *Higher Education*, 23, 159-171.

*An Verburgh en Jan Elen
Faculteit Psychologie en
Pedagogische Wetenschappen
Katholieke Universiteit Leuven*